

Н. Ю. БУТЕНКО, канд. екон. наук, доцент кафедри педагогіки та психології КНЕУ

ВАДИ ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Аналіз результатів соціологічного опитування студентів економічних спеціальностей старших курсів, які навчаються у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації, засвідчив, що, на їхню думку, практичні навички і досвід, доповнені теоретичними знаннями, — це найважливіший аспект менеджмент-освіти. Студенти бажають проводити більше часу на практиці або стажуваннях у компаніях. Порівнюючи інтерактивні методи навчання з лекціями, 60 % опитаних студентів вважають їх ефективнішими і хотіли б, щоб викладачі приділяли більше часу обговоренню реальних ситуацій, вирішенню конкретних завдань, зустрічам із представниками бізнесу.

Більшість (60 %) респондентів вважають, що інтерактивні методи навчання є ефективнішими порівняно з лекціями. На думку студентів, найбільш ефективне співвідношення лекцій та практичних інтерактивних занять у часі виглядає так: 44 % лекцій та 56 % практичних інтерактивних занять. Для порівняння варто зазначити, що на сьогодні 55 % практичних занять витрачається на переказування студентами лекцій біля дошки¹.

Прийнявши за аксіому тезу про доцільність використання за сучасних умов активних методів навчання в навчальному процесі, розглянемо, як це відбувається в реальному житті.

На сьогодні за навчальними планами майже кожна дисципліна охоплює певний обсяг часу лекційних та практичних занять. І хоч можна використовувати певні методи активізації у викладанні лекційного матеріалу, ця форма роботи наразі більш орієнтована на традиційні методи навчання. Отже, запровадження навчальних інновацій пов'язано з роботою на практичних заняттях та роботою під час виконання студентами самостійної роботи.

Але впровадження в навчальний процес активних методів навчання та інноваційних технологій пов'язано з певними труднощами, які можна згрупувати так:

1. Кадри. Викладачі повинні мати бажання, уміння та можливості використовувати активні методи навчання. Тут є певні перепони: а) використання інтерактивних методів роботи більш непередбачене, більш напружене, потребує більше часу на підготовку та більших психологічних, фізіологічних, емоційних сил на впровадження. Тому використання таких методів роботи передбачає наявність суттєвої внутрішньої (а можливо, і зовнішньої?) мотивації у викладача; б) викладач має десь навчатися того, як працювати в активних формах. Власний досвід не завжди дає достатню базу для цього; в) можливості використання активних

методів навчання пов'язані з багатьма факторами — навантаження викладача, розклад занять, кількість навчального часу з предмета, матеріально-технічне забезпечення та багато інших.

2. Навчальні групи та студенти. *Вони також повинні мати бажання та можливість працювати в активному режимі.* По-перше, ідеться про мотивацію діяльності студентів, які повинні мати бажання навчатися, а не просто бути присутніми на заняттях та за це отримувати оцінку; по-друге, кількість студентів у навчальній групі має бути обмеженою, а кількість аудиторних годин має бути більшою — за цих умов є реальна можливість залучити кожного студента до виконання конкретних завдань. За таких умов викладач матиме можливість співпрацювати зі студентами на заняттях, а не лише здійснювати контроль для отримання оцінок.

3. Формальні умови організації навчального процесу та оцінювання знань студентів. *В умовах традиційного та інноваційного навчання ці аспекти суттєво різняться.* Використання активних методів навчання принципово змінює відносини і рольові позиції викладача та студента, тут ідеться про співпрацю, творчість, нестандартність проведення занять та отриманих результатів. За таких умов традиційна формалізація навчального процесу може стримувати результативність навчальної діяльності, тому вона має передбачати певну варіативність. Водночас оцінка діяльності студентів буде більш диференційована; вона взагалі не є формою покарання, а стає мотивуючим та спонукальним, змагальним фактором не лише навчальної діяльності, а й у цілому розвитку особистості.

Отже, треба навчитися поєднувати різні способи викладання, застосовуючи не лише експериментальне навчання, читання та аудиторні заняття, а й комп'ютерні та відеоможливості, які стають доступними завдяки новим технологіям. Вдале поєднання цих методів не тільки підсилює викладацькі прийоми, а й удосконалює здатність реагувати на індивідуальний характер. Щодо інтерактивної взаємодії в режимі «on-line», то треба відзначити, що немає нічого більш важливого для студента у навчанні, ніж його безпосередня взаємодія з викладачем та з іншими студентами. Саме вона допомагає зрозуміти теоретичні та практичні аспекти, набути практичні навички та прийоми взаємодії.

---

¹ Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні. Розбудова менеджмент-освіти в Україні: Програма дій. — К., 2001. — С. 79.